

estorven —
rk. De Bus-
was geen
n hem buik-
met Schil-

oevelen zijn
ie pas terug-
t is gevaar-
us' invloed.
hij stierf?
ehoorlijk be-
ook geen
reef „Woord
het getal
Buskes nu
et leven“
„V.E.R.“ zelf
at contact te
er zijn volge-
in de poli-
skes zooveel
dat Fabius
had had...
n weer heel
op heel wat
en lezers uit

„leven“ hebt
ling is, ook
evenden“,
pt zoowel de
t zijn we nog
eginnen over
levenden, en
s aan kracht,
e winst, dan
zooveel. En

kes mij nog
reden genoeg
kleinkinderen
wel tot hem
at al ettelijke
o, dat ik met
leven — „con-
d ik zóó: van
en een DEEL
nberedeneerde
„hersteld ver-

vonden in het
ik behoef den
er oorlogsboe-
ervinden van
„goedgepraat?

K. S.

chese behaald.
oek van ds Th.
den in Aalten);
esie auteur be-
erkenoording.
st. Uitgave van
onder genoegen
i geloofd: me-
rstrekte in-
t. H.V. worden
formeerde Kerk-
verband“). De
n zal dus niet
g is ook, dat de
omen zijn (in-

Zomer & Kou-
platen voor bij-
dehisatie. Een
l. Onderwerpen
ij Gods altaar.
voorhof, Josa-
ots droogte. Bij-
tingen gegeven,
t telkens Prof.
kundige verkle-
ulst een vertel-
school, over wat
f zijn van den
Groot is verant-
materiaal: elke
vers, is weten-
elling, die Tjeerd
k zag, bijzonder
ar Van de Hulst
te lijnen van de
chure nog weer
der voorstelling
De leerling kan
ngen: de onder-
et bij de plaat.
t. Bijzonder goed

K. S.

e spreken tot de
ts willen doen
de volzinnen na

1. In de laatste jaren is een nieuwe zienswijze over den kinderdoop en het formulier openbaar geworden in onze kerk, namelijk, dat alle kinderen bij den doop voorwerpelijk in het genadeverbond zijn, welke verderfelijke zienswijze de ouders zoekt te be-rooven van troost en vastigheid, die zij uit den doop van hunne kinderen kunnen hebben.

2. Het genadeverbond is door God opgericht met de uitverkorenen, met die allen, maar ook met die alleen.

3. Er is een nauw verband tusschen de eeuwige verkiezing, den raad des vredes en het van eeuwige-heid bereide genadeverbond.

4. Het niet uitverkoren Israël, hetzij oud of jong, was niet in het genadeverbond, noch voorwerpe-lijk, noch onderwerpelijk, en zijn er door de besnijdenis ook niet ingekomen.

5. De niet-uitverkorenen zijn niet in het genade-verbond en zullen er door den doop ook niet in komen, ook niet voorwerpelijk.

6. Zij (de tegenstanders van schrijver's stellingen) halen geen enkelen schrijver aan, die van een voor-werpelijk zijn in het genadeverbond spreekt.

7. Wij moeten alle kinderen der kerk (hetzij ze gedoopt zijn, of nog niet gedoopt zijn, allen hetzij ze jong of oud zijn, hetzij ze bekeerd of onbekeerd zijn) voor bendelingen aanzien.

8. „Dat zij (de kinderen) in Christus geheil-igd zijn“ (2e vraag doopsformulier) „is van meer gewigt, dan een afzondering tot een uitwendig ge-bruik en mag niet voorwerpelijk worden opgevat.“

9. Voorwerpelijke heiligheid is in strijd met den doop zelve.

10. Door die voorwerpelijke zienswijze verlie-zen wij immers het zegel des doops geheel en al en wij krijgen een kerk met een doop, die een bloot teeken is, maar geen zegel.... Ongelukkige en booze voorwerpelijke zienswijze, die al de verzegelen-de kracht uit den doop uitrukt en de vastigheid voor het zaad uit den doop wegroofd. Doch wij houden het eerste deel van de dankzegging na den kinder-doop voor een duidelijk bewijs, dat de opstellers.... den doop stelden als eene krachtige verzegeling niet voorwerpelijk, maar onderwerpelijk van de vergeving der zonden en het kindschap door Chris-tus voor de kinderen der belofenis, want die worden voor het zaad gerekend.

Al deze citaten zijn ontleend aan H. Joffers, De Kinderdoop met zijn grond en vrucht, Kampen, S. v. Velzen, 1865 (bl. 3, 6, 12, 18, 20, 21, 25, 41, 42, 44, 45). Schrijver was „predikant der Chr. Afgesch. Geref. Gemeente“ in Den Haag.

Let wel: ik bespreek deze uitspraken niet. Ik ben het zelf met veel ervan niet eens, en nog minder met haar achtergrond.

Maar ik vraag slechts: als zulke dingen gedrukt werden in 1865, en als dan de schrijver van deze volzinnen, die een eenzijdig type vertegenwoor-digde in de vroegere Chr. Geref. Kerk, zich met de zijnen toch liet vereenigen met de Brummelkam-pianen, die over deze dingen weer heel anders dachten (doch evenzoo de vereeniging wilden). — is het dan niet duidelijk, dat de tegenwoordige Chr. Geref. Kerk scheuring in stand houdt, die vroeger werd geheeld? Ieder kan weten, dat tegen wat hier staat, in de huidige chr. geref. pers en vraagboekjes heftig stelling genomen werd, dat zulke uitspraken aan dr. Kuyper (ten deele) zijn toe-gedicht, en een beletsel worden genoemd voor de samenleving in de eenheid der kerk.

Hiertegenover bepleiten wij de eenheid, — mits op goeden grondslag — onder de o.i. voor de hui-dige Chr. Geref. leiders beschamende herinnering, dat de vroegere chr. geref. kerk van zulke uit-spraken geen grond voor gescheiden leven heeft durven maken. Het wordt tijd, met elkaar open-hartig te spreken.

K. S.

Het Afrikaansche schrikbeeld.

In Zuid-Afrika is een proces gevoerd inzake theo-logische beschouwingen van Prof. Du Plessis. Deze was hoogleeraar voor de kerk, werd, beschuldigd van ongereformeerde leeringen, als hoogleeraar door de kerk ontslagen. Hij bracht de vraag om-trent de wettigheid van dit ontslag voor de recht-bank, en is volgens de bladen door deze in het gelijk gesteld: het ontslag is onwettig gekeurd.

Hoe deze zaak zich verder ontwikkelen zal, doet niet ter zake, en is trouwens nog niet bekend. Wel kan nu reeds dit afrikaansche geval als schrik-beeld werken; want indien ook maar een deel van wat de bladen omtrent de rechtszitting meldden, waarheid is, dan waren bij rechters en advocaten —voor een deel — de theologische misverstanden niet van de lucht. Fout op fout werd gemaakt, b.v. inzake de „hoogere kritiek“. Zulk een juri-disch vonnis wordt een risico.

K. S.

Domela Nieuwenhuis en het „A.V.R.O.-standpunt“.

De Chr. Encycl. VI, 324, geeft een aardig citaat uit te werken van Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Het volgt hier:

Men zegt, in de openbare school worden de gods-dienstige denkbeelden van elk geëerbiedigd. Dat schijnt mij voorwaar een zonderlinge opvatting van den eerbied, dien men ieder verschuldigd is. De libe-ralen denken, dat zij eerbied toonen wanneer zij zwij-gen over zaken, die den godsdienst betreffen, bijv. het gebed. Men bekreunt zich niet om het gebed, dan wordt niemand gekrenkt. Welke kinderachtige onderstelling! Alsof dat verzuim geen schandaal is voor hen, die er op gesteld zijn. Zie hier hoe zij redeneeren: Ik vernietig uw denkbeelden, want ik laat onderstellen, dat zij nutteloos zijn. Ik zwijg, maar

eerbiedig uw gedachten. Is dat niet veeleer een paro-dia van den eerbied, dien men aan elk verschuldigd is?..... Godsdienst is de ziel en het leven van den godsdienstigen mensch. Wanneer men den godsdienst uit de scholen wegneemt, ontroofd men het leven aan die school. De godsdienst dringt door, overal waar het leven moet doordringen, de godsdienst is (volgens de geloovige) een onafscheidbaar en volstandig be-standdeel van 's menschen leven.

Tot zoover Domela Nieuwenhuis. Juist uit dezen mond is dit citaat belangrijk. Het zegt, behalve voor den schoolstrijd, ons ook wel iets, dunkt mij, inzake het huidige standpunt, waarop de A.V.R.O. in den omroep haar eischen indient.

K. S.

Rectificatie. In het voorgaand artikel, on-der Kerkelijk Leven, bl. 122, kolom 3, regel 33 v.b. staat „instelling“. Lees: „indeeling“.

Bl. 123, kolom 2, regel 31 v. b., invoegen: is (is onbekend in ons kadaster, enz.) Regel 20 v.o. staat: lachen om die spreuk. Bedoeld is: blij zijn met die spreuk.

K. S.

[Gelijk onze lezers uit het opschrift zien, vinden zij thans en, indien onze plannen zullen worden verwerkelijkt, ook in het vervolg op geregelde tijden in ons blad een rubriek, waarin zielkundige vraag-stellingen worden besproken.

De bedoeling van deze rubriek in ons blad hangt uit den aard der zaak met heel de strekking van ons blad samen. Deze rubriek wil dus enerzijds kennis verschaffen en anderzijds daar, waar in de beschouwingswijze in onze kringen onjuistheden dreigen in te sluipen, corrigeerend optreden, ofwel verder bouwen en helpen bouwen, waar zulks mogelijk is.

Zooveel doentlijk zullen actusels onderwerpen worden besproken.

Het is niet de bedoeling, een systematisch over-zicht te geven over het terrein van de zielkunde, wel ligt het in ons voornemen, af en toe eenige onderwerpen wat breder te bespreken. J. W.]

Psychische Erfelijkheid.

De vraag, of kinderen op hun ouders kunnen gelijken, is geen vraag meer. Allerwegen is men ervan overtuigd, dat het inderdaad mogelijk is, dat een kind het evenbeeld is van vader of moe-der, althans naar het uiterlijk.

Een andere vraag is, of ook de aard van het karakter, het psychisch type, het temperament en dergelijke erfelijk zijn.

Uit den aard der zaak heeft deze vraag zeer groote beteekenis. Niet alleen beteekenis met het oog op de vragen der algemeene zielkunde, maar ook beteekenis en zeker niet minder beteekenis in verband met de verklaringsmogelijkheden van het gedrag der menschen.

Daarbij komt dan nog iets anders. Het vraagstuk van de opvoeding is toch voornamelijk een vraag-stuk van leiding geven aan bestaande tendenzen; het is een vraagstuk van de vorming van datgene, wat door geboorte aanwezig is. Nu voelt men on-middelbaar, dat het van groote beteekenis geacht moet worden, hoe wij de verschillende eigenaar-digheden, die wij in de kinderen ontdekken, heb-ben te verklaren. Zijn deze eigenaardigheden door geboorte verkregen of wel zijn zij onder invloed van de omgeving ontstaan.

En indien zij door geboorte verkregen zijn, is er dan een samenhang tusschen datgene, wat de ouders zijn en hetgeen de kinderen zijn, of wel is de verdeling der eigenschappen bij de geboorte min of meer willekeurig.

Al deze kwesties maken de vraag naar de erfe-lijkheid der psychische eigenschappen nog belang-rijker.

Wij willen hier nu niet dadelijk beginnen met erop te wijzen, dat de erfelijkheid van psychische eigenschappen alleen maar dan te aanvaarden is, wanneer wij de leer van het creatianisme zonder meer niet aanvaarden; het moge al waar zijn, dat er een oplossing is te vinden (wij schreven hierover elders uitvoeriger¹⁾, indien vaststaat, dat psychische eigenschappen vererven, is er zeker geen plaats om de godachte te handhaven, dat alles wat psyche is door God wordt ingeschapen zonder dat er een causaal verband bestaat tusschen het ontstaan van de nieuwe ziel en het bestaan van de oude.

Maar als gezegd, over dit punt willen wij nu niet handelen. Voorloopig moet het wel belangwekkend zijn voor onze lezers iets te vernemen over het vraagstuk van de erfelijkheid zelve, terwijl wij, wanneer wij gedwongen worden deze erfelijkheid te aanvaarden, vanzelf ook wel het vraagstuk van het ontstaan van de ziel onder de oogen moeten zien.

Zijn er werkelijk gronden om aan te nemen, dat er zoo iets als psychische erfelijkheid bestaat? Tegenwoordig wordt hoe langer hoe meer de methode gevolgd, dat men bij het opwerpen van een

vraag eerst begint met meer wetenschappelijke eer-bied te betoonen voor de opvattingen, die onder de massa leven. Wij kunnen ons slechts onder groote reserve met deze nieuwere instelling van de wetenschap vereenigen. Het moge waar zijn, dat de wetenschap het niet altijd weet, de massa heeft het ook niet altijd bij het rechte eind. Wel erkennen wij, dat de wetenschap veel te lang en tot haar eigen schade allerlei gegevens van de volkswijs-heid heeft verwaarloosd.

Wat nu de volkswijsheid van de vraagstelling, die ons bezighoudt, zegt, is niet voor tweeërlei uit-leg vatbaar.

Niet slechts met het oog op het viervoetige dier, maar ook met het oog op karaktereigenschappen van menschen zegt men: Het muist al wat van katten komt; en niet alleen met het oog op de ronde vrucht in den hof, maar ook met het oog op de gelijkenis met de ouders, die men bij kin-deren constateert, zegt men: De appel valt niet ver van den boom.

Trouwens, er zijn bepaalde familie-karakter-eigen-schappen, waardoor er sprake is van een echte Janssensstreek, of een Klaassensstreek. Hierdoor wordt toch ook aangegeven, dat men een bepaalde lijn door een familie ziet lopen in het erfelijk verband.

Nu zal iemand tegenwerpen, dat dat nu juist bewezen moet worden. Immers, hij zal zeggen, dat het mogelijk is, dat de kinderen voortdurend op de ouders gelijken, zonder dat er nog van werkelijke psychische erfelijkheid sprake behoeft te zijn. De kinderen toch kunnen door nadoen hun houding bepaald hebben, zij kunnen het voorbeeld van hun ouders voortdurend gevolgd hebben en het is mogelijk — zoo heeft men gezegd —, dat de grondslag voor onderscheiden karaktertrekken ligt in het lichaam, in het bloed of in de hersenen, zoodat de psychische erfelijkheid teruggeleid moet worden tot lichamelijke erfelijkheid.

Zelfs heeft men nog een andere constructie be-dacht. Overtuigd als men was van het feit, dat de groote gelijkenis tusschen ouders en kinderen ook in psychischen zin niet is te ontkennen, stelde men de hypothese op, dat wij dit aldus moesten verklar-en, dat God zielen formeerde met zulke nuan-ceeringen als in die bepaalde familie pasten en als paste bij dat bepaalde lichaam, dat het betrok-ken kind in verband met zijn ouders zou ontvan-gen. Deze laatste constructie is ontzaglijk gewron-gen, maar het is dan ook een constructie.

Onze lezers begrijpen, dat er dus vele zijden zitten aan deze eene kwestie.

Inplaats van nu een bepaalde theorie voorop te zetten, willen we eerst beginnen met na te gaan, welke feiten er bekend zijn.

De feiten mogen wij niet wegdoozelen.

Wij behoeven nooit hang te zijn, dat wij door erkenning van de feiten op het verkeerde spoor komen, want ook de feiten zijn van God en pas-sen in Zijn Goddelijk raadsplan, waarin Zijn eigen Woord het licht der openbaring is. Tusschen de feiten en de Schrift kan dus nooit botsing be-staan. En mocht soms door de feiten een be-paalde theorie omvergeworpen worden, dan zegt dat nog niets. Alleen indien de z.g. feiten dui-delijk tegen de Schrift ingaan, dan zouden wij heb-ben te zeggen: Nu halt houden, nu moeten de fei-ten fouten zijn. Maar dit geval zal zich bij nauw-keurige waarneming der feiten en bij geloovig on-derzoek niet ligt voordoen. En indien het geval zich voordoet, is het nog geen botsing tusschen feiten en Schrift, maar berust de tegenstelling nog op een waarnemingsfout of op een onjuiste inter-pretatie van het feit.

J. W.

¹⁾ De oorsprong en het wezen van de ziel.

De Christelijke Rustdag.

Een onzer lezers vraagt, „of het geen scheppings-ordinantie is, dat de zevende dag der week rust-dag is? En of een scheppingsordinantie kan worden veranderd zonder uitdrukkelijk bevel?“

De vraag is niet erg duidelijk.

Men zou haar zóó kunnen lezen, dat ze vroeg naar de macht Gods om anders dan bij uitdrukkelijk bevel een scheppingsordinantie te veranderen. En in dat geval zou ze ontoelaatbaar zijn. Want wie heeft het recht om uit te maken of de vrijmachtige God iets behoort te doen op deze of op een andere wijze?

Ik vertrouw dan ook, dat de bedoeling een andere is. Dat ze dit bedoelt: of wij wel recht hebben een scheppingsordinantie te veranderen. — dat wil in het onderhavige geval dan zeggen: ook maar in eenig opzicht van haar af te wijken, of iets erin te verzetten — zonder dat God de Heere daartoe een uitdrukkelijk bevel gaf.

En dan is het antwoord, dunkt me, nog al eenvoudig.

Natuerlijk hebben wij — dat is dan, in casu:

heeft de Christelijke Kerk — nooit ofte nimmer de macht, om eenige ordinantie Gods op zij te zetten of daarin ook maar het geringste te veranderen, zonder den duidelijk geopenbaarden wil onzes Gods. Niet alleen geen scheppingsordinantie — wat in dit verband dan is: niet een in het scheppingsleven zelf ingeweven en daarmee derhalve vervlochten, maar een bij het scheppingswerk en in samenhang daarmee gegeven instelling — maar ook geen enkele andere. Want alle ordinantien Gods zijn van hetzelfde, d.w.z. van absoluut gezag. En voor de uitzondering, die vrager voor de scheppingsordinantie schijnt te willen maken, is daarom geen enkele grond.

Of er nu een uitdrukkelijk bevel Gods moet zijn, om in dit of dat van een goddelijke ordinantie af te wijken?

Wie heeft er recht om dezen eisch te stellen?

Waar het op aankomt is, dat de wil Gods ten aanzien van zulk een afwijking of wijziging duidelijk geopenbaard is.

En die openbaring kan ons gegeven worden ook in anderen vorm dan in dien van een uitdrukkelijk, d.w.z. met zooveel woorden gegeven, bevel.

Zoo is het met den Heiligen Doop, met de kerkelijke ambten, met heel de inrichting van ons kerkelijk leven.

Nergens heeft God met zooveel woorden der Kerk des Nieuwen Testaments bevolen de eens door Hem zelf ingestelde besnijdenis op zij te zetten, en in plaats daarvan den Doop te bedienen. Nergens heeft Hij uitdrukkelijk bevolen, dat er Diakenen des Woords, Onderlingen en Diakenen in de Kerk moesten zijn. En evenmin vindt ge ergens in het Nieuwe Testament een woord, dat den presbyterialen kerkvorm voorschrijft of een kerkverband gelijk in onze Kerkenordening geregeld wordt.

En toch zijn we, op grond van de kerkelijke praktijk, gelijk die, blijkens de Schrift des Nieuwen Testaments, onder de leiding der Apostelen, d.i. onder de leiding van Christus-zelf door den Heiligen Geest, tot stand kwam, verzekerd, dat dit alles alzoo door God gewild is.

En precies zóó staat het óók met onzen Christelijken Rustdag.

De Schrift des Nieuwen Testaments leert ons, dat Christus, in den Heiligen Geest, door de Apostelen, wel, wat haar wezen aangaat, de ordinantie van één vasten rustdag op elk zevental dagen, ook voor de Nieuwe Bedeeling heeft gehandhaafd, maar dat Hij daarbij den eersten dag der week, als den dag zijner opstanding, in de plaats stelde van den zevenden dag (Joh. 20:1, 1 Cor. 16:2, Openb. 1:10 e.a.p.). En bij het licht van geheel Gods openbaring, die niet ligt in een bepaald aantal afzonderlijke teksten, elk met een in zooveel woorden geformuleerd dogma of een uitdrukkelijk ge-

geven voorschrift, maar in de Heilige Schrift als een organisch geheel, vermogen we óók in te zien, dat het zóó in overeenstemming is met het karakter der Nieuwe Bedeeling.

Met dat eischen van een uitdrukkelijke afkondiging of een woordelijk bevel voor wat als regel voor geloof en praktijk gelden zou, zij men voorzichtig. Dat was vanouds de methode, niet der rechtzinnige Kerk, maar der sectaristen, die geen oog hadden voor de organische eenheid der openbaring in de Schrift.

Begeeren.

Dezelfde inzender doet me de vraag — ik geef haar maar in mijn eigen woorden weer — „Hoe kunnen er goede begeerten zijn, als alle begeeren zondig is?”

Het antwoord ligt nog al voor de hand.

Indien alle begeeren zondig was, zou er, dat spreekt vanzelf, geen enkele goede begeerte denkbaar zijn.

Maar hoe komt de vrager aan die praemisse? Hoe komt hij aan de stelling, dat alle begeeren zondig is?

Is zondig de begeerte van een hongerige naar brood, van een dorstige naar drinken, van een zieke om beter te worden?

Het begeeren is ons even natuurlijk als de behoefte. Het is van de behoefte onafscheidenlijk. En God, die ons schiep met allerlei behoeften, schiep ons daarmee ook den drang naar begeeren in.

We kunnen zelfs zeggen, dat het innigst begeeren de hoogste wet van ons leven is.

Want die hoogste wet is: Gij zult den Heere uwen God liefhebben — liefhebben met geheel uw ziel, met geheel uw gemoed, met geheel uw verstand, en met al uwe krachten. En liefhebben is begeeren. Liefhebben met geheel ons wezen, is begeeren met al wat in en aan ons is.

Hoe kwam vrager dan aan de stelling, dat alle begeeren zondig is?

Is hij misschien slachtoffer geworden van de gevaarlijke methode, waarvoor we boven in de beantwoording van zijn eerste vraag, waarschuwen? Heeft hij zich door den klank van één of twee teksten laten misleiden? B.v. door Rom. 7:7, of door Jak. 1:14 en 15?

Maar dan had nauwkeurig lezen hem toch aanstonds kunnen overtuigen, dat in beide Schriftuurplaatsen sprake is, niet van het begeeren in het algemeen, maar zeer bepaald van zondig begeeren en van zondige hebbelijkheid van begeeren, die de Schrift „begeerlijkheid” noemt.

V.

F.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHEIEN

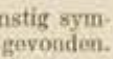
Het Kruis van den Heiland.

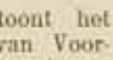
II.

Het kruis van den Heiland is het symbool van het Christendom geworden.

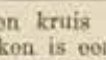
Wanneer we dat zeggen, vinden we tegenover ons de bewering, dat het Christelijk kruis-symbool oorspronkelijk geen voorstelling zou zijn geweest van het kruis van Golgotha. Het zou zijn ontstaan niet aan het kruis van Christus te danken hebben. Maar het zou een symbool zijn van heidenschen oorsprong.

Nu is het waar, dat in de heidense godsdiensen der oudheid ook kruis-symbolen voorkomen.

Bij de Aegyptenaren wordt als godsdienstig symbool veelvuldig het z.g.n. heugelskruis gevonden. Het is een T, waaraan aan den bovenkant nog een heugels is bevestigd, dat den vorm heeft van een ring. Het ziet er aldus uit . Oorspronkelijk schijnt dit symbool een afbeelding te zijn van de zon, die in Aegypte als godheid werd vereerd. De ring stelt de zon voor; de loodrecht naar beneden gaande lijn de loodrecht neervallende stralen van de middagzon; de horizontale lijn de dwarse stralen van de opgaande en ondergaande zon. Later werd het vermoedelijk als een zinnebeeld van het leven of van het toekomstige leven verstaan.

Groote overeenkomst hiermede vertoont het kruisteeken, dat in de oude religies van Voor-Azië voorkomt. Het verschil is, dat de ring niet op de horizontale lijn rust, maar dat de verticale lijn hoger is doorgetrokken en de ring aan het boven-eind dezer verticale lijn is vastgemaakt. De vorm is alzoo deze . een vorm, waarin dikwijls nog vele wijzigingen en verfraaiingen worden aangebracht. Dikwijls worden goden met dit kruisteeken afgebeeld, vooraf de godinnen der liefde en der vruchtbaarheid, zoodat het als een zinnebeeld van het leven schijnt te moeten worden opgevat.

Tevens vindt men in de godsdiensten van Voor-Azië nog een ander kruisteeken. Het is een rad met vier spaken, terwijl soms de velling er aan

ontbreekt, zoodat het een kruis met vier gelijke armen wordt . Dit teeken is een afbeelding van het heilige zonnerad en symboliseert de leven-wekkende macht der zon.

En niet alleen in de genoemde godsdiensten, maar ook in de religies van verschillende andere volken wordt een symbool in den kruisvorm gevonden. Een zeer oud en bij tal van volken voorkomend teeken is het swastika-kruis, dat eveneens uit het zonnerad schijnt te zijn ontstaan en waaraan vaak een beschermende kracht werd toegeschreven. Het wordt ook wel pootjes-kruis of hakenkruis genoemd en is in onzen tijd b.v. in Duitschland weer in gebruik gekomen als teeken van het nationalisme en anti-semitisme.

Zoo ontmoeten we reeds vóór Christus op religieus gebied het kruisteeken.

Maar daaruit volgt niet, dat het Christendom het kruis als symbool van het heidendom heeft overgenomen. Deze gedachte is veeleer een ongerijmde. Zouden de Christenen er toe hebben kunnen komen een teeken uit den dienst der afgoden tot zinnebeeld van hun geloof te verheffen? Zal men zulk een onwaarschijnlijke bewering kunnen aanvaarden, dan moeten er wel heel sterke historische gronden voor aangevoerd worden. En zulke gronden heeft men tot dusver toevergeefs trachten bij te brengen. Neen, niet in het kruisteeken van het heidendom, maar in het kruis van den Heiland ligt de oorsprong van het Christelijk kruis-symbool.

Evenmin mag men in deze heidense kruisen reeds profetieën — zij het dan onbewuste profetieën — en voorafschaduwingen van het kruis van Christus zien. Zij komen uit de heidense gedachtenwereld voort. En ze hebben met het kruis van den Heiland niets te maken.

* * *

Het kruis van Golgotha is het zinnebeeld geworden der Christelijke religie.

Dat hout der schande en des vloeks is het teeken geworden van het Christelijk geloof en wanneer we b.v. Christendom en Mohammedanisme tegenover elkaar willen stellen, spreken we van: het Kruis en de Halve Maan.

Er zij hier terloops aan herinnerd, dat volgens de meening van sommigen in de Schrift zelfs van het kruis als van het teeken van Christus gesproken wordt.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevrouw Bosboom-Toussaint.

Inleiding.

I.

Haar kunst is wel waarlijk: Kunst der Wedergeboorte.

S. ANEMA.

Zeer velen, als zij hooren spreken over de romantische werken van Mevrouw Bosboom, denken dan aan iets, dat oud is en verouderd, iets waarmee zij voor goed hebben afgerekend. Zij achten de boeken van deze zoo rijk begaafde auteur, die langen tijd mee aan de spits der Nederlandsche letteren heeft gestaan, geheel en al uit „de mode”. Wij plaatsen dit woord tusschen aanhalingsteekens, omdat maar al te velen, óók op literair gebied, zich door de mode, door den waan van den dag, laten beheerschen. Doch bij wie dit zoo werd, is dat hun schade, geenszins die van zulke schrijvers, die hun inspiratie ontleenen niet aan de mode van den dag, maar aan een krachtig levensbeginsel, dat lijn en richting biedt aan hun werk.

Wij geven toe, dat in de boeken van Mevrouw Bosboom vele bladzijden voorkomen, die het geslacht van dezen rennenden tijd om de lange dialogen en de sterk in details tredende beschrijvingen in-saai vindt.

„Naar ons meer modern gevoel, dat echter van haast en gejaagdheid niet vrij is, schreef zij wat lang uitgesponnen, maar vele van haar romantische werken wekken nog bewondering.”

Dr Schaepman getuigt ten opzichte harer fijne detailleering: „Iedere bijzonderheid in haar teekening van de binnenhuisjes was juist, iedere trek volledig, ieder puntje stipt gezet, maar het geheel was altijd licht en leven. Rembrandt en Van der Meer beiden behoorden tot haar geestelijke voorzaten.” De gevierde geschiedschrijver der Fransche letteren J. J. Ampère bewoondt vooral haar ongemeene historische kennis en haar schitterend talent als romanière. Hij looft de groote kunst harer portretschildering, een kunst, die haar wijding ontving in de school van Rembrandt, Van der Helst en Govert Flinck.

Het genoemde bezwaar kan dus niet gelden als een voldoende grond om de boeken van Bosboom-Toussaint op de benedenste plank te zetten. En al zou de entourage van een juweel ook minder fraai zijn, zij vermag toch niets af te doen van de innerlijke waarde en schoonheid.

Door niet weinige theologen toch is de gedachte uitgesproken, dat Jezus zelf het kruis Zijn teeken heeft genoemd. Dat Jezus het kruis bedoelde, toen hij van den grooten dag der toekomst zeide: „Alsdan zal in den hemel verschijnen het teeken van den Zoon des menschen” (Matth. 24:30). Chrysostomus waagde de uitspraak: Jezus heeft Zijn kruis niet op aarde gelaten, maar het bij Zijn hemelvaart meegenomen naar den hemel, vanwaar het bij Zijn wederkomst als het teeken van den Zoon des menschen zal zichtbaar worden. Dan zal het glanzende en stralende; door zijn glans zullen zon, maan en sterren verbleeken; een heil van engelen zal het in triomf voor Christus uit dragen en bij het aanschouwen van dat lichtende en stralende kruis zullen alle geslachten der aarde met schrik bevangen worden. En vele anderen, al gelooven ze niet met Chrysostomus, dat het kruis van Golgotha in den hemel wordt bewaard, meenen toch, dat het teeken van den Zoon des menschen een groot en schitterend kruisteeken aan den hemel wezen zal. Zoo vooral de godgeleerden der oude kerk, der middeleeuwen en der Roomsche Kerk.

Er zijn van dezen tekst ook andere verklaringen gegeven. Ik noem slechts deze, dat het teeken een bijzonder natuurverschijnsel zal zijn, b.v. een wonderlijke ster.

De voorkeur verdient mijns inziens de opvatting, dat „het teeken van den Zoon des menschen” de Zoon des menschen zelf is.

Dat is ook de opvatting van Calvijn. Hij zegt, dat Christus bij Zijn wederkomst als de met hemelsche macht toegeruste gelijk een hoog opgericht teeken den blik der geheele wereld tot zich trekken zal. En dat de beschrijving van het teeken volgt in de woorden, dat al de geslachten der aarde den Zoon des menschen zullen zien komen op de wolken, Hem, die nu verachtelijk op aarde omwandelde in het kleed van een dienst-knecht.

Eveneens wordt deze opvatting gehuldigd door Farel in zijn geschrift „Over het ware gebruik van het kruis van Jezus Christus”. Hij verklaart daarin het eens te zijn met de uitlegging van den genoemden tekst in een werk, door een onbekende uit de oude Christelijke kerk geschreven, dat genoemd wordt „het onvoltooid werk over den heiligen Mattheüs (omdat er de verklaring van sommige hoofdstukken in ontbreekt), welke uitlegging

Tegenover, staat die verklaring, dat en vloed. Slechts noemen.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.

Mevrouw Bosboom-Toussaint niet heeft. Zij wordende leven zelf tochtelijke fende opl. der ophof verstand maken.